

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (50)

**СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК
(ЗБІРНИК КОНФЕРЕНЦІЙ)**

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(50) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 266с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

РУДА ТЕТЯНА, АТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА.....	7
---	----------

ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: НАУКОВИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ВЕКТОРИ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МЕДВЕДЄВА ЛІЛІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	11
ГРИМАШЕВИЧ ГАЛИНА, УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ ЗБІРКИ СЕРГІЯ ЖАДАНА «АРАБЕСКИ»	17
КОСТЬ МАР'ЯНА, ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	19
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА, ГОНТАР НАТАЛІЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНОТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ПОВТОРЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	26
ДІБРОВА ОЛЬГА, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
СТРЕМБІЦЬКА ЛАРИСА, КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ.....	33
ФЕДОРЦОВА ОЛЕНА, МЕТОД КРЕАТИВНОЇ СТРУКТУРОВАНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	36
ЦЕПКАЛО ТЕТЯНА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У ПІДЛІТКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ	39
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, ВИШНЕВСЬКА ЮЛІАНА, ФУРМАНЮК НАТАЛІЯ, КРИВОШЕЄВА ЛІЛІЯ, НАЗАРОВА АНЖЕЛІКА, ТВОРЧИСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СПІВТВОРЧИСТЬ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	46
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	54
БАРЩЕВСЬКА ІННА, РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСМИСЛЕННІ ВАЖЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ, ЗАСВОЄННІ ЦІННОСТЕЙ І МОРАЛЬНИХ НОРМ	59
БЕВЗА ДІАНА, РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГОЛОСУ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ.....	61
ВІННИЦЬКА АННА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	65
ГАЛЬЯНОВА ОЛЕНА, ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	69
ІЩУК ВІКТОРІЯ, ШЕВЧУК АННА, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	74
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГУЕЯ: РАННІЙ ЕТАП.....	79

ПЛАХОТНЮК ВІКТОРІЯ, ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	85
ПОГОРЄЛОВА АЛІНА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНІ УКРАЇНСЬКІ ЕКВІВАЛЕНТИ	90
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СКРИПНИК НАДІЯ, КЛОЧКО ТЕТЯНА, РОСЛА ІРИНА, ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД	94
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР, ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ	98
ЗРАЛКО АННА, СУЧАСНІ МОВНІ ТРЕНДИ В РЕКЛАМІ ТА МАРКЕТИНГУ	101

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР, РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	106
КОЗІГОРА МАРІЯ, ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ	110
МАРЧУК СЕРГІЙ, ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЗА КНЯЗЮВАННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО	113
ДЖУРАК СЕРГІЙ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	116
МАКУШЕНКО СВІТЛАНА, КЛЮЧ ДО УСПІХУ: ЧОМУ ОСВІТА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАЙВИЩОЮ ЦІННІСТЮ	120
СМУШКО ВЛАДИСЛАВ, ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	123
МАРТИНЮК ЛЕСЯ, МАРТИНЮК ВАДИМ, ОСВІТА ЯК КАТАЛІЗАТОР САМОІДЕНТИЧНОСТІ	
СМАКОТА ЛАРИСА, ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	129
ТОКАР ЛЮБОВ, РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МЕДІАОСВІТИ	135
КРЕВСЬКА ХРИСТИНА, ІНКЛЮЗИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	140
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, ФЕЩЕНКО ЮЛІЯ, ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ ЯК ОСВІТНІЙ РИТУАЛ: ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ СВЯТКУВАННЯ	142
КУРИЖКА ВІКТОРІЯ, ТАРАСЮК ОЛЬГА, РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	144
СИНЄГУБ ЯРОСЛАВА, ДЖУГОСТРАНСЬКА ІРИНА, ОСВІТА І НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ: МІСІЯ В УТВЕРДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	147
ЧЕМЕРИС ІРИНА, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	149
ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ, ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА, ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ	153

ЗАЙЧЕНКО ІВАН, ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ В САМОСТІЙНІЙ УКРАЇНІ	157
ЯРОВА АНАСТАСІЯ, ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	161
КАЗАК ОЛЕКСАНДР, ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	164
КОБУК ОКСАНА, СМОКОВИЧ ТЕТЯНА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З МУЗИЧНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	166
КУЗЬМИНСЬКА ДІНА, ТВОРЧИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІДЕЙ КЕНА РОБІНСОНА.....	168
ОЖГО ДАРИНА, БУГАЙЧУК АНАСТАСІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	171
ПЕТРУК АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	174
СУПРУН ЯНА, НАУМИЧ ВАЛЕРІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	176
САВЧУК ОКСАНА, ОСТАПУК ВІКТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	178
СТАНКЕВИЧ ІННА, НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ	180
ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	184
КНЯЖУК ГАЛИНА, СВІТ ГРИ – СВІТ ЕМОЦІЙ: РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ ДИТИНИ.....	186
ЛЮБОВ КИРЧ, ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	191
ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА, ГЕДЗ ДАР'Я, ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	195
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ, ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ....	199
ГОЛЯ ГАЛИНА, ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	204
СВЯТЕНКО БОГДАНА, РІЗНІ ПОГЛЯДИ НА КОНЦЕПЦІЮ СЛОВА “WAR”	207
ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА, МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ.....	211
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ (1941-1944).....	215
КУШКО ІГОР, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	219
БУГА ОКСАНА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	222

ОСАДЧУК АЛЛА, УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ШТРАФУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СТОРОНИ ПИТАННЯ.....	228
МАРІЯ – ВІКТОРІЯ ВІКТОРУК МАДЯРА, ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЯХ.....	230
ГАЛАЙДА СТАНІСЛАВ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	233

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

ІВАНОВА НАДІЯ, «ДІТЛАХИ В САДОЧКУ ГРАЛИ – СВЯТО РАДО ЗУСТРІЧАЛИ»	236
НАГОРНЮК ВАЛЕНТИНА, МАЗУР АЛЬБІНА, РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ.....	240
МАШТАЛЯР ЙОСИП, ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	244
МЕЛЬНИК ЄВГЕН, ФУТЗАЛ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ	246
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА З ДОДАТКОВОГО МУЗІНСТРУМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИКИ.....	250
СЛОБОДЯНЮК ОЛЕНА, КОМПЛЕКС ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ.....	255
ТЕРЕПА АЛЛА, МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	262

ВИМОГИ

до підготовки науково-методичних статей

7. Nye J. *Soft Power*. New York : PublicAffairs, 2004. – 191 p.

*Стаття надійшла до редакції
12 серпня 2025 р*

МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

УДК 342.725(477)

ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА,

здобувачка освіти Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науковий керівник: Похилюк Олена, кандидат філологічних наук, старший викладач
кафедри української філології Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-
педагогічний коледж»

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the formation and development of Ukraine's language legislation and the peculiarities of implementing language policy in modern conditions. It examines key legal acts defining the status of the Ukrainian language as the state language, mechanisms of their implementation in education, culture, and public administration. The main problems of language policy implementation and prospects for its improvement in the context of European integration are outlined.*

Keywords: *language legislation, language policy, state language, Ukrainian language, minority rights, education, European integration.*

Постановка проблеми. Проблематика мовного законодавства та мовної політики в Україні є надзвичайно актуальною в умовах державотворення та європейського розвитку. Мова – це не лише засіб комунікації, а й символ державності, культурної ідентичності та національної єдності. Від ефективності реалізації мовної політики залежить рівень консолідації суспільства, формування громадянської свідомості та збереження культурної спадщини. У зв'язку з цим дослідження еволюції мовного законодавства, сучасного стану мовної політики та визначення її перспектив є вкрай важливим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку мовного законодавства та політики активно розглядаються в працях вітчизняних науковців. Так, В. Голуб (2018) наголошує на ролі мови як чинника національної безпеки. М. Гнатюк (2020) аналізує особливості нормативного забезпечення

функціонування української мови в освіті. О. Шевчук (2021) досліджує мовну політику в контексті глобалізаційних процесів, а І. Пахаренко (2019) розглядає питання регіональної реалізації мовних ініціатив. У своїх працях дослідники зазначають, що, незважаючи на наявність законодавчої бази, важливим залишається питання її ефективного виконання.

Мета та основні завдання дослідження. Метою статті є аналіз сучасного стану мовного законодавства України, виявлення проблем та визначення напрямів удосконалення мовної політики. Для досягнення мети поставлено такі завдання: простежити історичні етапи розвитку мовного законодавства України; проаналізувати сучасну нормативно-правову базу у сфері мовної політики; здійснити спробу оцінки стану реалізації мовної політики в освіті, культурі та державному управлінні; визначити основні проблеми та перспективи вдосконалення мовної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовна політика України формувалася як складова державного будівництва [2]. Мовна політика – це система заходів (політичних, юридичних, адміністративних), спрямованих на регулювання мовних відносин в державі, зміну чи збереження мовної ситуації в державі [9].

Мовна політика є частиною національної політики, органічною складовою певного політичного курсу держави. Національна комісія зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права розробила концепцію державної мовної політики.

Концепція державної мовної політики – це система засадничих нормативних постанов, які ґрунтуються на компетентному оцінюванні мовної ситуації в Україні і якими мають керуватися органи державної влади та органи місцевого самоврядування у своїй практичній діяльності, регулюючи суспільні відносини в мовній царині.

Пріоритетом мовної політики в Україні є утвердження й розвиток української мови – головної ознаки ідентичності української нації, яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення, дала офіційну назву державі.

Мовне законодавство – сукупність законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють використання мов у державі та світі. Самеця сфера законодавства належить до сфери мовної політики. Кожна країна сформувала свій підхід до мовного законодавства відповідно до власного національно-культурного, історичного, політичного, соціально-економічного досвіду.

Історія мовного законодавства щодо української мови починається з її заборони в добу бездержавності України, коли вона перебувала в складі Московської (згодом Російської імперії) та інших держав. Ідеться про різноманітні нормативні документи

XVII–XX ст., що обмежували чи забороняли функціонування української мови: наказ Московського царя Михайла спалити в державі всі примірники надрукованого в Україні «Учительного Євангелія» К. Транквіліона-Ставровецького (1627), ухвала сейму Речі Посполитої про запровадження польської мови в судах і установах Правобережної України (1696), указ Петра I про заборону книгодрукування українською мовою й вилучення українських текстів із церковних книг (1720), указ Катерини II про заборону викладання українською мовою в Києво-Могилянській академії (1763), Валуєвський циркуляр (1863), Емський указ (1876), закон Румунського королівства про зобов'язання давати освіту дітям лише в румунських школах (1924) тощо.

Початки мовного законодавства в Україні в контексті захисту й розвитку української мови сягають часів УНР і стосуються низки державно-політичних актів на зразок Універсалів УЦР (1917–18), закону про обов'язкове навчання української мови і літератури, історії та географії України в середніх школах (1918), закону ЗУНР про мови на її території (1919) та ін.

За радянської доби до 1989 р. положення про мову містили тексти конституцій і деяких офіційних документів про освіту. Так, згідно з Конституцією УРСР (1978), громадянам надано можливість користуватися рідною мовою та мовами інших народів СРСР, а також навчання у школі рідною мовою (насправді ж, ці положення мали лише декларативний характер). Про вибір мови навчання у школах УРСР йшлося також у Законі «Про зміцнення зв'язку школи із життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР» (1959), де зазначено, що навчання у школах УРСР здійснюється рідною мовою учнів, при цьому батьки мають право вирішувати, у школу з якою мовою віддавати своїх дітей.

Правова основа розв'язання мовних питань у всіх сферах суспільного життя з'явилася із прийняттям Закону «Про мови в Українській РСР» (1989), що був чинним в Україні до 2012 р. Це вагомий здобуток української інтелігенції в боротьбі за демократичні й національні цінності народу. У преамбулі закону зазначено, що УРСР забезпечує українській мові статус державної з метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил українського народу, гарантування його суверенної національно-державної майбутності [8].

Станом на зараз правовою основою для здійснення державної мовної політики в Україні є Конституція України (ст. 10), Закон України «Про мови в Українській РСР», «Рішення Конституційного суду України» від 14 грудня 1999 р. щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її в освітньому процесі в навчальних закладах України [11]. Стаття 10 Конституції України встановила, що державною в Україні є українська мова. Це означає, що держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України [6].

Акти найвищих органів державної влади та управління України приймаються українською мовою. В Україні мовою роботи, діловодства та документації, а також взаємовідносин державних, громадських органів, підприємств, установ і організацій, а також мовою сесій, конференцій, з'їздів, засідань, зборів, інших зібрань державних органів, підприємств і організацій є українська мова. Українською мовою проводиться також, згідно з законом, виховання дітей у дитячих дошкільних установах, навчальна й виховна робота в загальноосвітніх школах. Абітурієнти, які вступають до вищих і середніх спеціальних

навчальних закладів України, як правило, складають конкурсний екзаме́н з української мови (ЗНО, НМТ). Мовою офіційних засобів масової інформації є українська мова. Українською мовою виконуються також маркування товарів, етикетки на товарах, інструкції щодо користування товарами, виробленими в Україні.

Окремі статті Конституції містять вимоги про обов'язкове володіння державною мовою Президентом України, професійними судьями, судьями Конституційного Суду (це їхній конституційний обов'язок). У законодавстві України передбачена також вимога володіння українською мовою в обсязі, достатньому для спілкування особами, які вступають до громадянства України.

Частково мовне питання регулюється також законом «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р. Держава взяла на себе обов'язок сприяти розвитку етнічної, мовної, культурної та релігійної самобутності всіх корінних народів та національних меншин України. Оголошуючи українську мову державною, законодавство України в той самий час гарантує використання й розвиток мов усіх народів, що живуть в Україні. Громадянам гарантується право користуватися своєю національною або будь-якою іншою мовою.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Наприклад, вивчення іноземних мов входить в програму середніх загальноосвітніх і закладів вищої освіти.

Публічне приниження чи зневаження, навмисне спотворення української або інших мов в офіційних документах і текстах, створення перешкод і обмежень у користуванні ними, проповідь ворожнечі на мовному ґрунті тягнуть за собою юридичну відповідальність.

У рішенні Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статті 10

Конституції України подано визначення державної мови: «Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового спілкування у публічних сферах суспільного життя».

Також важливими документами, що регулюють мовну сферу, є Закон України «Про освіту» (2017), Закон «Про телебачення і радіомовлення» (2006), а також Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019). Останній став ключовим етапом у розбудові сучасної мовної політики, адже встановив конкретні норми використання державної мови у сфері освіти, культури, ЗМІ, реклами, судочинства та обслуговування.

Практична реалізація мовного законодавства передбачає обов'язкове використання української мови у публічних сферах, забезпечення мовної освіти та створення умов для функціонування мови у цифровому середовищі. Разом з тим, держава гарантує захист мовних прав національних меншин відповідно до міжнародних стандартів і двосторонніх угод.

Варто зазначити, що важливим напрямом мовної політики є її гуманістичний характер, спрямований на гармонійне співіснування різних мовних спільнот. Підтримка розвитку української мови не має супроводжуватися

обмеженнями для інших мов, що є запорукою демократичного суспільства [10].

Незважаючи на вищесказане, низка проблем залишається актуальною. Серед них – недостатня мотивація використання української мови в повсякденному житті, нестача фахових кадрів у сфері мовної освіти, а також потреба у вдосконаленні механізмів контролю за виконанням мовного законодавства.

Перспективним напрямом розвитку є впровадження цифрових платформ для популяризації української мови, удосконалення мовної освіти, створення нових культурно-освітніх проєктів, спрямованих на формування позитивної мовної мотивації серед молоді [1].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Мовне законодавство та мовна політика України є важливими чинниками збереження національної ідентичності та державності. Прийняті закони створюють необхідну нормативну базу для функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя. Подальші дослідження доцільно спрямувати на аналіз ефективності реалізації законодавчих норм у різних регіонах країни, а також на розробку інноваційних підходів до популяризації української мови серед молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гнатюк М. Сучасне мовне законодавство України: проблеми та перспективи. Львів: Видавництво ЛНУ, 2020. 184 с.
2. Голуб В. Мовна політика та права національних меншин в Україні. Київ: Наукова думка, 2018. 256 с.
3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 08.10.2025).
4. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 08.10.2025).
5. Закон України «Про телебачення і радіомовлення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-17> (дата звернення: 08.10.2025).
6. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 08.10.2025).

7. Мельник А. Правове регулювання державної мови в Україні. *Вісник державного управління*. 2020. №3. С. 78–85.
8. Панич Г., Іщенко О. Мовне законодавство. URL: <https://esu.com.ua/article-68169> (дата звернення: 09.10.2025).
9. Пахаренко І. Мовна політика та національна ідентичність. *Українська мова*. 2019. №2. С. 45–52.
10. Шевчук О. Вплив глобалізації на мовну політику України. Харків : ХНУ, 2021. 212 с.
11. Мовне законодавство та мовна політика в Україні? Державна мова в Україні? URL: <https://studfile.net/preview/5265227/> (дата звернення: 05.10.2025).

*Стаття надійшла до редакції
17 листопада 2025 р*

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ
ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ
(1941-1944)**

УДК 94(477.44:355.355(498))'1941|1944]:373.3

ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ,

кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»,
Почесний краєзнавець України.

Попри нові виклики сьогодення, період минулої війни та окупації залишається однією з найбільш гострих в українському суспільстві тем. Відтак, потребує незаангажованого, об'єктивного, позбавленого міфологізації й ідеологізованого трактування, нових дослідницьких методик та наукового інструментарію. Серед дослідних лакун, зон розлому в історіописанні Другої світової війни в Україні є румунська окупаційна політика, яка реалізовувалася на південно-західних теренах, і зокрема в селі Даньківка Шпиківського району Тульчинського повіту губернаторства Транснїстрія (рум. Transnistria).

Даньківку фронт обійшов стороною. Кровопрлитні бої точилися в районі Липовця та Іллінців. 18 липня 1941 р. через село пройшли німецькі та угорські війська [1, с. 290]. Розпочався окупаційний період в історії цього поселення. Про нього свідчать нещодавно розсекречені документи з Державного архіву Вінницької області за 1941-1944 рр.

Одразу, ще за вказівкою німецької окупаційної адміністрації, почалося формування органів місцевого самоврядування. Шостого серпня 1941 р. було створено «Комітет національної ради села Даньківки» до якого ввійшли:

Теремчук Г. Д. – староста;
Музика Я. А. – заступник;
Янченко І. З. – секретар;
Мазик П. Ф. – голова (колгоспу) громади ім. Михайла Коцюбинського;
Музика М. Ф.;
Чорнописький Й. С.;
Колісник П. Ф.
Заводян А. А.;
Литвинюк І. С.;
Ходотай Т. Н.;
Овчарук А. І.;
Мазик Є. Т.;
Колісник О. О. [2, арк.72].

Поряд з відновленням господарського життя вирішувались проблеми налагодження освітнього процесу за румунським зразком. Ще в серпні 1941 р. в «Інструкції для адміністративного управління